

К. І. Щуровська

студ. I курсу

*спеціальність «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»*

Науковий керівник: к. е. н., доц. Л. Є. Борисова

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСІВ ІЗ ПОГЛЯДУ ФІЛОСОФІЇ ТА ІСТОРІЇ ФІНАНСОВОЇ ДУМКИ

Тема сутності фінансів є основоположною у вивченні даної дисципліни і в розкритті змісту фінансової категорії. Кожна економічна категорія має свій сенс і займає відведене місце. Фінанси існують об'єктивно і охоплюють різні аспекти, такі як доходи, грошові операції, хитрощі, лихварство, державні надходження та витрати. Щодо походження слова «фінанси», існують різноманітні теорії, включаючи той, що вони виникли від давньоруського «finer» – «платити,» «сплачувати», пов'язаного з латинським «fin», що означає «кінець», «завершення». Також є гіпотеза про трансформацію стародавніх конструкцій «Бог – Господь», де іноземне слово «фінанси» може бути дослівно перекладене як «буття». Фінансова термінологія має давню історію, але одним із перших авторів, які використовували термін «фінанси», вважається французький вчений Ж. Боден за 1577 рік. У його науковій роботі «Шість книг про республіку»

фінанси розглядалися як сукупність коштів, необхідних для задоволення потреб держави та різних суспільних груп [1].

Також є точка зору, що Ксенофонт, давньогрецький філософ (430–355 рр. до н. е.), був одним із перших авторів, присвятивших роботу фінансам. У своїй праці «Про доходи Афінської республіки» він розглядав різні методи поповнення доходів держави, такі як здача в оренду державного майна, найм невільників, будівництво магазинів для зберігання товарів і їх подальша оренда, а також випуск позик [2].

Античні автори, зокрема Гомер та Солон, вплинули на розвиток економічної науки через свої думки, висловлені у епосі та законах міст-держав. В перехідний період від родового ладу до рабовласництва увага була спрямована на питання землеволодіння, рабства, ремесла і торгівлі.

У V столітті до н.е. програма Перікла стимулювала торгівлю та ремесло, реформуючи оподаткування. Філософи, такі як Демокріт і Сократ, розглядали економічні питання в моральному контексті, засуджуючи прагнення до наживи. У IV столітті до н.е. економічна думка досягла піку. Ксенофонт, Платон і Арістотель внесли значний внесок у розвиток економічної теорії. Ксенофонт розглядав методи поліпшення рабської праці та розвитку сільського господарства. Платон пропонував моделі держави з обмеженим розподілом праці та критикував торгівлю. Арістотель досліджував широкий спектр економічних проблем, включаючи рабство та багатство. Арістотель розрізняв природне та грошове багатство, підтримував рабство як економічну необхідність та вводив розрізнення між економікою і хрематистикою [3].

Фінансові аспекти в середньовічній філософії відображали суттєві аспекти економічної діяльності та філософського мислення того часу. Релігійне середовище відіграло ключову роль у розумінні грошей, багатства та управління фінансами. Соціальна структура суспільства, з розрізненням на дворянство, духовенство та низи, також вплинула на уявлення про справедливість, власність та розподіл ресурсів.

Теорія справедливості Томи Аквінського, зокрема, висвітлювала концепцію «справедливої ціни», яка враховувала не лише

витрати виробництва, а й справедливий прибуток для підприємця. Дослідження питань власності, як, наприклад, Джона Вікліфа, також були актуальними. Узагальнюючи, середньовічна філософія відтворювала складність економічних та фінансових питань того часу, враховуючи важливість релігійних, соціальних та моральних норм і цінностей.

Фінанси стали ключовим чинником суспільного розвитку у період Відродження та Просвітництва, відображаючи зміни у суспільній та економічній думці того часу [2].

Розповсюдження банківських установ та фінансових послуг сприяло розвитку торгівлі, міжнародних відносин та фінансових інновацій. З появою сучасних держав збільшилося їхнє втручання у фінансові справи через фінансову політику, оподаткування та регулювання торгівлі. Філософи та економісти розвивали теорії про походження грошей та роль кредиту у стимулюванні економічного зростання. Поширення освіти та інтелектуальний розвиток, характерні для Просвітницької епохи, сприяли розумінню фінансових питань серед широких верств суспільства. Розвиток торгівлі та капіталізму сприяв появі ринкової економіки, що вимагала вивчення фінансових ринків та стратегій управління капіталом.

Представники, такі як Адам Сміт та Девід Рікардо, розвинули концепції вартості, ринкової конкуренції та розподілу доходів, враховуючи роль грошей у суспільстві та економіці. Карл Маркс та Фрідріх Енгельс аналізували капіталізм та класову боротьбу, звертаючи увагу на фінансову систему, капіталістичну експлуатацію та фінансову концентрацію. Цей напрям акцентував увагу на раціональному поведінці, теорії споживчих виборів та ринковій ефективності, впливаючи на розвиток фінансової теорії, включаючи теорію цін акцій та капіталовкладення [2].

Отож, фінансова філософія відкриває широкий простір для розуміння грошей, ринкової економіки та їхнього впливу на суспільство. Вона допомагає вирішувати етичні проблеми, пов'язані з фінансами, а також аналізувати фінансові кризи та ризики. Це відкриває можливості для створення нових концепцій і підходів до фінансових проблем, а також сприяє міжнародному співробітництву між різними дисциплінами.

Розуміння філософських аспектів фінансів корисне як для наукової спільноти, так і для практиків у цій галузі, що допомагає їм у прийнятті обґрунтованих рішень. У майбутньому очікується подальший розвиток фінансової філософії, зокрема, удосконалення методології дослідження, глибший аналіз етичних аспектів та краще використання філософських концепцій у практиці.

Список використаної літератури

1. Фінанси : навчальний посібник : експрес-курс / за заг. ред. Волохової І. С. Харків : Видавництво «ПромАрт», 2018. 262 с. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7066/1/%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%B8.pdf> (дата звернення: 25.03.2024).
2. Фінанси : навчальний посібник в 2-х частинах/ за заг. ред. Баранової В. Г. Одеса : Атлант, 2015. Ч. 1. 344 с. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4243/1/Фінанси.%20Частина%201.pdf> (дата звернення: 24.03.2024).
3. Філатова Л. С., Ткачука Я. Ю. Економічна думка античного світу. Науково-технічна конференція підрозділів Вінницького національного технічного університету (2019) : матеріали конференції. Вінниця, 2019. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/mn/mn2019/paper/viewFile/7872/6549> https://osvita.ua/vnz/reports/econom_history/24512/ (дата звернення: 25.03.2024).